

LIETOŠANA INTERAKTĪVO METODĒM AKADĒMISKĀ GODĪGUMA KULTŪRAS VEIDOŠANĀ NĀKOTNES FILOZOFIJAS DOKTORANTIEM

Kuzmenko A. O., Solodjuk N. V.

IEVADS

Mūsdienu izglītības paradigma prasa pārskatīt mācību un zinātnes procesa organizāciju filozofijas doktoru profesionālajā apmācībā, kuras galvenais mērķis ir attīstīt personību trešajā izglītības un zinātnes līmenī. Īpaša uzmanība tiek pievērsta akadēmiskās godprātības stimulēšanai un produktīvai darbībai, kas mudina doktorantus veikt zinātniskus pētījumus, kas ir svarīga darba, zināšanu un cilvēka orientācijas pasaulē nepieciešama sastāvdaļa. Šajā sakarā profesionālās apmācības uzdevumi mainās mūsdienu posmā, kurā izglītība nevar būt tikai zināšanu nododamība un apguve, bet arī jaunu prasmju un prasmju iegūšana. Augstākajam izglītības iestādim jā sagatavo augsti kvalificēti, produktīvi domājoši speciālisti, kuri pārzina zināšanu sistēmu un attīstītas komunikatīvās prasmes, kritisko domāšanu, vispārējos morāli-etiskos principus, akadēmiskās vērtības un akadēmiskās godprātības kultūru. Akadēmiskā godprātības kultūra filozofijas doktora sagatavošanas procesā atradīs visbūtiskāko atspoguļojumu viņu zinātniskajos sasniegumos, it īpaši pētījumu publikācijās, to validācijā utt. Tas var būt zinātnisks raksts, monogrāfijas nodaļa, paša monogrāfija, kopsavilkumi, esejas, uzstāšanās konferencēs, semināros, apaļo galdu diskusijās u.c. Tas ir specifisks komunikācijas veids starp zinātnieku kopienas dalībniekiem, kas prasa noteiktas uzvedības normas, etiskus principus un akadēmisko godprātību. Akadēmiskās godprātības kultūras veidošanas process nākotnes filozofijas doktoriem ir viens no galvenajiem mācīšanās aspektiem un prasa pastāvīgu uzlabošanu. Šī kultūra, nākotnes filozofijas doktoru akadēmiskās godprātības kultūras veidošanas process ir vispārējs un sistēmatisks, tāpēc nepieciešams atrast un īstenot izglītības optimizācijas iespējas: izglītības disciplīnu integrāciju, starpnozaru un iekšējo saistību ņemšanu vērā, mūsdienu interaktīvo mācību metožu pielietošanu, kas spēj aktivizēt doktorantūras studentu poznavu darbību, attīstīt viņu intelektuālās spējas, komunikatīvās prasmes un prasmju, sociokultūras kompetenci un akadēmisko godprātības kultūru.

1. Filozofijas doktora nākotnes akadēmiskās godprātības pamati

Pamatprincipi augstākās izglītības reformā Ukrainā notika ar Ukrainas Augstskolas likuma pieņemšanu. Būtiskās pārmaiņas sākās jau 2014. gadā, kad tika noteikti galvenie juridiskie, organizatoriskie un finansiālie principi augstākās izglītības sistēmas darbībai, lai veicinātu starptautisko sadarbību, augstākās izglītības iestāžu autonomiju un saikni starp izglītību, zinātņi un ražošanu, sagatavojot konkurētspējīgus speciālistus inovāciju un augstas tehnoloģijas, ekonomiski veiksmīgai valsts attīstībai, lai nodrošinātu mūsdienu sabiedrības vajadzības. Šāda pieceja veicināja veselīgu konkurenci starp Ukrainas augstskolām, un tā rezultātā izglītības pakalpojumu tirgū ievērojami samazinājās augstskolu, kuras netika uzticētas ar savu mācību rezultātu, zinātniskajiem un radošajiem sasniegumiem un profesionālajiem pasniegšanas spēkiem.

Izglītības likums, redakcijā no 2021. gada 23. aprīļa, sadaļā 5.3. paredz, ka "valsts izglītības politika tiek veidota un īstenota, balstoties uz zinātniskajām pētniecībām, valsts un ārvalstu pieredzi, ņemot vērā prognozes, statistikas datus un attīstības rādītājus, lai apmierinātu cilvēka un sabiedrības vajadzības"¹. Vairāki ārvalstu zinātniskie centri (komitejas, ko izveido Starptautiskā matemātikas savienības padome, Starptautiskā padome rūpnieciskajai un lietojamajai matemātikai (ICIAM), Amerikas Savienoto Valstu Matemātiskās statistikas institūts (ISM), Nīderlandes Karaliskā mākslas un zinātņu akadēmija, Kanādas humanitāro un sociālo zinātņu federācija) un vietējie centri (G.M. Dobrova zinātnes un tehniskā potenciāla un zinātnes vēstures pētījumu centrs, Ukrainas Nacionālās bibliotēkas vārdā V.I. Vernadskis bibliometrijas un zinātnes metrikas nodaļa) zina par zinātnisko pētījumu kvalitātes kritērijiem, tostarp zinātniskā darbība kopumā.

Šāda situācija radīja impulsu Ukrainas izglītībai un zinātnei februārī 2016. gadā, kad informatīvais telpa dzīvi reaģēja uz agrāk nezināmu jēdzienu "akadēmiskā godprātība", kas ietvēra acīmredzamas sastāvdaļas: godīgums, neatkarība, neatkarība, profesionalitāte utt.² Jau 2017. gadā šis termins cieši iekļuva zinātniskās un izglītības kopienas apziņā un izraisīja turpmāku izglītības reformu un pilnveidošanu. Ukrainas Izglītības likums no 5. septembra 2017. gada pirmo reizi normatīvajā līmenī apstiprināja akadēmiskās godprātības jēdzienu³.

---

¹ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380.

² З чіткими орієнтирами сталого успіху. Академічна доброчесність як існої освіти. *Saiur*. URL: <http://saiur.org.ua/novyny/z-chitkymy-orientyramy-stalogo-uspihu-akademichna-dobrocheshnist-yakisnoyi-osvity/>

³ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380.

Neskatoties uz padziļinātu akadēmiskās godprātības pētījumu katra pasākumā, šis fenomēns rada daudz neizšķirtību, sākot no paša termina veidošanās, tā interpretācijas un saturu.

U savās zinātniskajās darbās M. Oževan izmanto terminu "akadēmiskā labprātība", kaut arī nesaskata vai nenorāda atšķirību starp to un "akadēmisko godīgumu"⁴. Zinātnieks pat identificē šīs jēdzienu vienādi, tos sinonīmiski aizstājot viens ar otru. Viņš norāda, ka "akadēmiskā labprātība" atbilst angļu valodas terminam "academic/scientific honesty". Tajā pašā laikā viņš uzskata, ka būtu piemērotāk izmantot jēdzienus "akadēmiskā integritāte" vai "akadēmiskā taisnīgums", kas izriet no "academic integrity". M. Bojčenko⁵ piebilst, ka tieši integritātes jēdziens attiecas uz cilvēka iekšējo pašnovērtējumu un nodomiem, kā arī ievieš jēdzienu "akadēmiskā cienīgums" – akadēmisko sasniegumu godīgumu, kas ne vienmēr izpaužas oriģinālo ideju veidā. Akadēmiskā cienīgums ir akadēmiskā brīvības izpausme. V. Romakins norāda, ka "akadēmiskā cienīgums ir būtisks audzināšanas elements"⁶. D. Sopova savulaik uzskatīja akadēmisko cienīgumu par rīcības noteikumu kopumu akadēmiskajā vidē, kas nesākas pret morāles un likuma normām, veicot mācību un pētniecības uzdevumus⁷.

Saskaņā ar katru zinātnisku, normatīvu vai institucionālu interpretāciju, akadēmiskā godprātība ir diezgan daudzdimensionāls jēdziens, kas balsīts uz dažādu vērtību, normu un noteikumu virkni. Tomēr šīs vērtības, normas un noteikumi var atšķirties starp dažādiem augstākās izglītības iestādēm, pētniecības darbiem un normatīvajiem dokumentiem.

Saskaņā ar Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras Akadēmiskās godprātības kodeksu, akadēmiskā godprātība ietver šādas pamatvērtības un galvenos principus: godīgums, taisnīgums un godprātīgums, patiesība, skaidrība, likumība, cieņa, uzticība, pastāvīga godprātīgas rīcības aizstāvēšana, taisnīgums, pašpilnveide un attīstība, atbildība, sirdsapziņa un profesionālisms.

---

⁴ Ожеван М.А. Академічна доброчинність й виховання поваги до інтелектуальної власності як пріоритетні напрями антикорупційної діяльності. *Кібербезпека та інтелектуальна власність: проблеми правового забезпечення*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ. Ч. 1. 2017. С. 10–18.

⁵ Бойченко М. Гідність, цілісність і успішність: академічні та громадянські чесноти. *Філософія освіти*. 2014. № 5. С. 110–122.

⁶ Ромакин В.В. Академічна чесність у вищій освіті. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка*. 2002. Вип.7. С. 23–28.

⁷ Сопова Д.О. Поняття академічної чесності: науковий дискурс. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Педагогічні науки*. Вип 3–4 (52–53). 2017. С. 26–31

Darbā "Akadēmiskā godprātība: mītisks koncepts vai efektīvs augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas instruments?" izcelti šādi pamatprincipi: godīgums, uzticība, taisnīgums, cieņa, atbildība un drosmība.

Poltavas Valsts lauksaimniecības universitāte izpauž šādas akadēmiskās godprātības normas un principus zinātniskajiem, zinātniski-pedagoģiskajiem darbiniekiem, darbiniekiem un augstākās izglītības iestāžu studentiem: likumību un tiesību pārākumu; brīvību un cilvēka cieņu; patriotisms un kalpošana ukraiņu tautai; profesionālisms un kompetence; godīgumu un godprātību; taisnīgumu un toleranci; partnerību un savstarpēju palīdzību; cieņu un savstarpēju uzticību; atklātību un skaidrību; koleģialitāti un demokrātiju; pašpilnveidi un pašattīstību; personisku atbildību un darbu uz rezultātu; apziņu par konstitūcijas un Ukrainas likumu ievērošanas svarīgumu, necieņu pret to pārkāpšanu; cieņu pret cilvēka tiesībām un brīvībām, necieņu pret tās godīguma un cieņas pazemināšanu, fizisko vai psiholoģisko vardarbību vai diskrimināciju jebkādās pazīmēs; pilsonisko kultūru; necieņu pret Akadēmiskās godprātības kodeksa noteikumu un normu nepievērsanu.

Piekrītam apgalvojumam, ka "akadēmiskās godprātības ideju un postulātu ieviešanas process ir pakāpenisks, sarežģīts un ilgstošs, tāpēc tas jāpastāvīgi uzlabo, jo izglītības, audzināšanas, mācību un zinātniski meklējošo mērķu sasniegšana ir iespējama tikai tad, ja tiek ievēroti ētikas standarti. Gala rezultātā tas novedīs pie pozitīvām sistēmiskām pārmaiņām sabiedrības dzīvē, sākot ar konkrētām izmaiņām katra augstākās izglītības iestādes dzīvē"⁸. Tomēr uzskatām par nepieciešamu norādīt, ka, veidojot "akadēmiskās godprātības" jēdzienu, to vajadzētu paplašināt un precizēt, lai izvairītos no neskaidrībām konfliktu situācijās, kā arī ir vērts ņemt vērā ārzemju kolēģu pieredzi attiecībā uz vērtību, normu un akadēmiskās godprātības noteikumu ieviešanu un uzraudzību, izstrādāt efektīvas metodes un līdzekļus akadēmiskās godprātības kultūras veidošanai visos izglītības līmeņos un visiem tā dalībniekiem, tostarp filozofijas doktoriem kā trešā līmeņa izglītības ieguvējiem.

Lai kvalitatīvi raksturotu akadēmiskās godprātības kultūras veidošanas īpatnības nākotnes filozofijas doktorantūras programmu studentiem, uzskatām par atbilstošu sākt ar doktora filozofijas jēdziena analīzi, jo jebkuras darbības specifika ir atkarīga no profesionālās sfēras rakstura, kurā subjekts īsteno šo darbību.

Galvenie tiesiskie regulējumi pasaules augstākās izglītības jomā ir Augstākās izglītības likums un Zinātnes un zinātnisko tehnisko darbību likums. Tāpēc apskatīsimies Augstākās izglītības likuma noteikumus:

---

⁸ Фінікова Т.В., Артюхова А.С. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики». К. Таксон. 2016. 234 с.

"Doktors filozofijā ir izglītības un vienlaikus zinātnes pakāpe, kas tiek iegūta augstākās izglītības trešajā līmenī, pamatojoties uz maģistra pakāpi. Doktora filozofijas pakāpe tiek piešķirta vienreizējai specializētai augstākās izglītības iestādes vai zinātniskās iestādes zinātniskajai padomei pēc zinātniskās izglītības programmas veiksmīgas izpildes un disertācijas publiskas aizstāvēšanas vienreizējā specializētā zinātniskajā padomē"⁹.

Tā kā zinātniskās pakāpes kandidāts filozofijā veic izglītības un zinātniskās programmas, un saskaņā ar minējumiem Augstākās izglītības likumā "Kandidāta filozofijā sagatavošanas normatīvais termiņš aspirantūrā (adžunktūrā) ir četri gadi. Doktora filozofijas izglītības un zinātniskās programmas apmērs ir no 30 līdz 60 ECTS kredītiem. Zinātniskās iestādes var sagatavot doktorus filozofijā, pamatojoties uz savu izglītības un zinātnisko programmu, atbilstoši saņemtajai licencēšanai attiecīgai izglītības darbībai vai saskaņā ar izglītības un zinātnisko programmu, kuras atsevišķus elementus nodrošina citi zinātniskie iestādes un/vai augstākās izglītības iestādes" [8].

Akadēmiskās godprātības kultūras pamatprincipi un principi doktorantūras disertāciju pētniecībā, lai iegūtu filozofijas doktora grādu, ir šādi:

1) Neatkarīga pētniecība – nav iespējams iegūt tiesības uz zinātnisko darbu no trešās personas par jebkādam apstākļiem;

2) Personīgais darbs – pētījumi nedrīkst tikt veikti sadarbībā ar citiem pētniekiem (izņēmums ir zinātniskais vadītājs, bet nekopēja pētniecība);

3) Personīgais ieguldījums – disertācijas rezultātos nevar atspoguļot citu autoru zinātnisko rakstu / tēžu sasniegumus kā savus;

4) Plagiarisma neesamība – gadījumā, ja tiek konstatēti tekstiski aizgūtie materiāli, idejas, zinātniskie rezultāti un citas autoru materiāli bez atsaucēm uz avotu, disertācija tiek izņemta no izskatīšanas neatkarīgi no tā, kādā pārbaudes posmā tā atrodas, bez tiesībām uz to atkārtotu aizstāvēību. Apskatot disertāciju, kuras autors jau ir saņēmis doktora vai kandidāta zinātņu grādu, ja tajā konstatēti tekstiski aizgūtie materiāli bez atsaucēm uz avotu, tas ir pamats lēmumam par šīs personas zinātniskā grāda atņemšanu;

5) Datu falsifikācijas novēršana – norādītie rādītāji ir jāatbilst realitātei un jābūt patiesiem, nepievēršot statistiskos datus vai dokumentus, lai maldinātu, sniedzot pareizu skaidrojumu par konkrētiem parādībām / notikumiem / faktiem, nemainot un nemodificējot tos;

6) Informācijas fabrikācijas neesamība – nav jāizdomā dati vai fakti;

7) Pētījumu zinātniskā un praktiskā vērtība – iespēja izmantot rezultātus turpmākām pētījumiem un to pielietošanai praksē.

---

⁹ЗУ Про вищу освіту : Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Akadēmiskā darbība nākotnes filozofijas doktora gaitā tiek attēlota kā divu komponentu veidošanās: izglītības un zinātniski-pedagoģiskā. Izglītības komponents tiek apgūts aspirantūras laikā, un zinātniski-pedagoģiskā darbība tiek veikta, ieņemot zinātniski-pedagoģisko amatu (bez zinātniskā grāda). Tādējādi zinātniskais elements ir neatņemama sastāvdaļa abos gadījumos un mērķis ir jaunāko pētījumu veikšana un to rezultātu prezentācija nākamajam filozofijas doktoram. Tomēr zinātniskais elements paplašinās zinātniski-pedagoģiskajā darbībā, kas papildus prasa pienākumu veikt vadītāja pienākumus pētnieku I un II izglītības līmeņiem.

Izglītības komponents ietver vispārīgo zinātnisko, speciālo un izvēlēto disciplīnu apgūšanu ar nepieciešamo uzdevumu risināšanu, kā arī pedagoģisko (asistenta) prakses veikšanu. Šāda veida prakse ir iesaistīšanās pedagoģiskajā darbībā ar iepazīšanos ar mērķi un profesionālo sagatavošanu.

Pedagoģiskais komponents tiek veidots no mācību, metodiskā un organizatoriskā darba, kas noteikts parasti ar izglītības likumiem, augstākās izglītības likumiem, zinātniskās un zinātniski-tehniskās darbības likumiem, darba kodeksu un konkrētās augstskolas iekšējām normatīvajām dokumentiem.

Apkopojot, darbība izglītības procesa dalībniekiem ir paredzēta Izglītības likumā un Zinātniskās un zinātniski-tehniskās darbības likumā. Augstākās izglītības līmeņa ieguvēja akadēmiskā darbība izriet no filozofijas doktora jēdziena, kas prasa izglītības un zinātniski-pētniecisko programmu apgūšanu ar veiksmīgu disertācijas aizstāvēšanu. Šeit nākamais filozofijas doktors vienlaikus ir gan jaunāko zināšanu saņēmējs, gan zinātnes inovators. Saskaņā ar statistikas datiem būtiskākais filozofijas doktora kandidātu skaits vienlaikus ieņem zinātniski-pedagoģiskos amatus, kas prasa mācību, zinātnisko, organizatorisko un metodisko darbu. Šajā gadījumā nākotnes filozofijas doktori ir zināšanu ekspedīciju dalībnieki un izglītības procesa veidotāji. Katram no šiem darbības veidiem var būt pakļauti akadēmiskai neētiskumam, kas uzstāda nepieciešamību ieviest profilaktiskus pasākumus un izpratni par visaptverošu akadēmiskās godprātības kultūru nākotnes filozofijas doktoriem.

2. Metode projekta veido akadēmiskās godprātības kultūru nākotnes filozofijas doktoriem

Nesen ir aktivizējušies salīdzinoši jauni, tātad, maz pētīti interaktīvie mācīšanas metodē. Paša termina "interaktīvs" izcelsme nāk no angļu valodas vārda "interact" ("inter" – savstarpējošs, "act" – rīkoties) un nozīmē spējīgs uz savstarpēju darbību, dialogu. To zinātniskajā apritē ieviesa vācu pētnieks Hanss Fričs 1975. gadā. Šī pētnieka pētījumos interaktīvā procesa mērķis ir mainīt un uzlabot tā dalībnieku uzvedības modeļus. Analizējot savas un partnera reakcijas, dalībnieks maina savu uzvedības modeli un apzināti to

apgūst. Tradicionāli interaktīvā tiek saprasta kā iniciatīva atbilstoša subjekta pozīcija, kam vērstas noteiktas darbības vai procedūras. Interaktivitātes jēdzienu pašlaik plaši izmanto pedagogijā, metodikās, ne tikai datorizētās mācīšanās jomā, bet arī mācību procesā organizēšanā.

L. Shcherbina norāda, ka interaktīvo metodi pirmo reizi izmantoja ārzemēs. Tomēr, kā liecina metodiskā mantojuma analīze (G. Vaščenka, S. Šackis), šo metodi daļēji izmantoja arī vietējie pedagogi. Tā, vēl 20.–30. gados pagājušā gadsimta aktīvi tika izmantoti laboratoriski-brigāžu un projektu metodes, kā arī darbs pāru maiņās, kooperatīvais mācīšanās. G. Vaščenka¹⁰ diferencēja mācīšanās metodes uz aktīvajām un pasīvajām. Pētnieks pierādīja: Pie pasīvām metodēm skolēns ir tikai pedagoģiskās ietekmes objekts no skolotāja puses, bet pie aktīvajām – skolēns ir pedagoģiskā procesa subjekts, tas ir, viņš ne tikai uztver to, ko skolotājs sniedz, bet arī pats organizē savu darbu. Atzīstot aktīvo mācīšanās metožu raksturīgās īpatnības, G. Vaščenka¹¹ uzsver, ka tās ir galvenokārt vērstas uz skolēnu iniciatīvas un pašdomāšanas attīstību. Galvenokārt skolēni strādā paši, tikai atsevišķos gadījumos vērsas pie skolotāja. Līdzīgas mēģinājums optimizēt mācīšanās procesu, īstenot atsevišķus interaktīvuma elementus, var atrast V. Suhomlīnska¹² darbībā. Viņa darbos ietverti gandrīz visi pamatprincipi, kas var kalpot par pamatu mūsdienu metodiskajām rekomendācijām par interaktīvo mācīšanās metožu darbību.

Mēs esam pārliecināti, ka par interaktīviem var saukt tos paņēmienus, kas veicina doktorantus savstarpējā mijiedarbībā, nodrošina viņu aktīvu līdzdalību izglītības un zinātniskajā procesā, iesaista doktorantus aktīvā komunikācijā. Tādējādi interaktīvo mācīšanās metožu vadībā ir spēja nodrošināt doktorantu aktivitāti, kas pozitīvi ietekmē mācību materiāla apguvi. Šāda pieeja raksturo mūsdienu pētnieku zinātniskos meklējumus interaktīvo mācīšanās metodēs, piemēram, O. Pometun un L. Piroženko¹³, kuri uzskata, ka interaktīvo mācīšanās metožu būtība ir organizēt mācību procesu tā, lai praktiski visi izglītības ieguvēji būtu iesaistīti mācību procesā, un tiem būtu iespēja diskutēt par to, ko viņi zina un domā. Kopīga doktorantu darbība atzīšanā un mācību materiāla apgūvē nozīmē, ka katrs iegulda savu individuālo ieguldījumu, notiek zināšanu, ideju, darbības veidu apmaiņa, un tas notiek draudzīgā un savstarpēji atbalstošā atmosfērā, ņemot vērā akadēmiskās godprātības idejas, kas ļauj ne tikai iegūt jaunas zināšanas,

---

¹⁰ Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів. Вид. 1. К. : Укр. вид. спілка, 1997. 441 с.

¹¹ Там само.

¹² Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. К. : Рад. шк., 1976. Т. 1. 654 с.

¹³ Пометун О., Пироженко О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. К. : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.

bet arī attīsta pētniecisko darbību. Tādējādi interaktīvo mācīšanās metožu izmantošana veicina doktorantu komunikatīvo prasmju un prasmju attīstību, stimulē viņu pētniecisko un zinātnisko darbību, kā arī akadēmiskās godprātības kultūras veidošanos.

Izvēle metodes atkarīga no daudziem faktoriem. Izvēloties mācību metodi, zinātniski-pedagoģiskajam darbiniekam jāprecizē tās galvenais mērķis, konkrētie uzdevumi, kas tiks risināti nodarbībā, un jānosaka tās lingvodidaktiskais potenciāls, lai to sasniegtu. Metodes efektivitātes kritērijs ir tās rezultatīvuums.

Interaktīvās mācību metodes ir svarīga sastāvdaļa akadēmiskās godīguma kultūras veidošanā. Tomēr šobrīd trūkst šādu metožu klasifikācijas.

Mācību metodes var klasificēt pēc dažādiem kritērijiem. Galvenais ir, kā norāda V. Bondar, nenoiēt ārpus vienotas pamatnostādnes, stingri tās ievērojot jebkurā pieejā klasifikācijai.

Tā kā metode ir plašāka jēdziena "mācību tehnoloģija" sastāvdaļa, uzskatām par pamatotu diferencēt interaktīvās mācību metodes akadēmiskās godīguma kultūrai atbilstoši interaktīvo tehnoloģiju klasifikācijai.

Mēs piekrītam A. Pomjetuna un L. Piroženko¹⁴ viedoklim, kuri atšķir četras tehnoloģiju grupas atkarībā no nodarbības mērķa un studentu mācību darbības organizācijas formas:

- Interaktīvās tehnoloģijas kolektīvās grupas mācībām – tehnoloģijas, kas paredz visu kolektīvu vienlaicīgu kopīgu (frontālo) darbu;

- Interaktīvās tehnoloģijas kooperatīvām mācībām (mācību organizēšana mazās studentu grupās, apvienojot tos ar kopīgu mācību mērķi: darbs pāros, karuselis, darbs mazās grupās, akvārijs utt.);

- Situāciju modelēšanas tehnoloģijas – mācību procesa izveidošana, iesaistot studentu spēli, galvenokārt, spēles modeļu izveide, kas tiek pētīti;

- Diskusijas jautājumu apstrādes tehnoloģijas – plaša publiska diskusija par kādu pretrunīgu jautājumu.

Tāpat, atkarībā no interaktīvajām tehnoloģijām, kas ir noteiktas pedagoga A. Pomjetuna, L. Piroženko¹⁵ un lingvodidaktiķu M. Pentilyuk, T. Okuneviča¹⁶ darbos, izceļam šādus interaktīvo metožu veidus akadēmiskās godīguma kultūras veidošanai nākotnes filozofijas doktoriem:

- Kolektīvo grupu mācību metodes;
- Kooperatīvā mācību metodes;
- Situāciju modelēšanas metodes;
- Diskusijas jautājumu apstrādes metodes.

---

¹⁴ Пометун О., Пироженко О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. К. : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х. : Вид. група «Основа». 2007. 176 с.

Interaktīvo metodoloģiju sistēmā svarīgu vietu ieņem projekta metode – personības orientēts mācību veids, kas balstīts uz doktorantu pašiniciatīvu problēmas izstrādē un konkrētu praktisko rezultātu izveidi, ievērojot akadēmiskās godprātības idejas.

Projekta metodes darbības īpatnība prasa no zinātniski-pedagoģiskā darbinieka izveidotas organizatoriskās prasmes. Doktorantu komunikācijas taktika kļūst par neatkarīgas darbības un plānveida rīcības pazīmi, paredzot prasmes koordinēt atsevišķas darbības un procedūras starppersonu mijiedarbībā.

Metode "projekts" radās pagājušā gadsimta 20. gadu sākumā ASV, un nesen tās izmantošanas nozīme Ukrainā palielinās. Zinātnieki ir noteikuši vispārējas nosacījumus projektu metodes efektīvai pielietošanai, projektu darba posmus un saturu, kā arī izstrādājuši mācību projektu tipoloģiju¹⁷.

Ha žēlastības laikmeta sākumā G. Vaščenko¹⁸ atzīmēja, ka šim metodam raksturīga praktiskā orientācija, kur teorija kļūst par rīku praktisku uzdevumu veikšanai. Galvenie projekta metodes elementi ir norādīti šādā secībā: doktoranta reālā pieredze, ko pedagogi ir jāatklāj; organizētā pieredze, kur pedagogs veido nodarbību pamatojoties uz doktoranta zināšanām; saskare ar uzkrāto cilvēka pieredzi (gatavas zināšanas); vingrinājumi, kas dod bērnam jaunas prasmes.

Ņemot vērā sociālās apstākļu, mācību mērķa un uzdevumu maiņas, mainījies arī mācību subjekts – doktorants, tādēļ šī metode ir piedzīvojuši izmaiņas. Tomēr neapšaubāma ir tas, ka projekta metode veicina doktorantu kognitīvo prasmju attīstību, viņu kritisko domāšanu, pašapziņu un aktīvumu.

Šīs metodes mērķis ir parādīt skolēniem viņu pašu interesi par iegūtajām zināšanām, kuras var un vajadzētu izmantot dzīvē. Tāpēc, izmantojot šo metodi, nepieciešams izvēlēties aktuālu, nozīmīgu problēmu, kurai risināšanai nepieciešams izmantot iegūtās zināšanas, un kā rezultātā – papildināt savas zināšanas. Zinātnisko-pedagoģisko darbinieku ir iespējams norādīt informācijas avotu vai virzīt doktorantu domāšanu nepieciešamajā virzienā. Projekta metode vienmēr ir orientēta uz doktorantu pašdarbību, iedrošina spēju pašam izvēlēties dažādus risinājumus, informācijas iegūšanas ceļus, prognozēt tos un to risinājumu.

Vadībā dominējošās darbības dēļ var klasificēt šādus projekta veidus¹⁹. Pētniecības projekti ir pilnībā pakļauti pētniecības loģikai un tiem ir struktūra, kas līdzinās zinātniskai pētniecībai (pamatoība, tēmas aktualitāte,

---

¹⁷ Пехота О. М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. К. : А.С.К. 2001. 256 с.

¹⁸ Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів. Вид. 1. К. : Укр. вид. спілка, 1997. 441 с.

¹⁹ Пометун О., Пироженко О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. К. : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.

problēmas, pētījumu priekšmets un objekts, uzdevumu noteikšana, pētījumu metodes, informācijas avoti, nepieciešamā hipotēze ar turpmāku tās pārbaudi, rezultātu diskusija un to noformēšana). Radošie projekti paredz maksimāli brīvu un netradicionālu pieeju rezultātu izveidei. Lomu projekti tiek īstenoti, izmantojot dalībnieku noteiktas lomas, kas nosaka projekta raksturu un saturu. Informācijas projekti ir vērsti uz informācijas apkopošanu ar mērķi analizēt, apkopot un uztvert to plašai auditorijai. Tiem ir skaidra struktūra (mērķis, aktualitāte, informācijas iegūšanas un apstrādes metodes, rezultātu noformēšana un prezentācija). Praktiskie projekti ir vērsti uz skaidri praktisko virzienu. Praktiski-organizatoriskie projekti paredz konkrētas darbību programmas un metodisku norāžu izstrādi.

Mēs esam atlasījuši kritērijus projekta metodes izmantošanai akadēmiskās godprātības kultūras veidošanā nākotnes filozofijas doktoriem:

- Būtības klātbūtne pētnieciski, radoši orientētā problēmā, kas prasa integrētas zināšanas un pētniecisku meklējumu, lai to atrisinātu;
- Praktiska, teorētiska, kognitīva nozīme paredzētajiem rezultātiem (laikrakstu izdošana, almanahu un tā tālāk);
- Darbības strukturēšana saskaņā ar klasiskajām projektēšanas stadijām;
- Pētniecības metodoloģiju izmantošana (statistika, novērojumi utt.);
- Problēmas definīcija, pētījumu uzdevumi;
- Hipotēzes formulēšana, to risināšana;
- Diskusijas par galīgo rezultātu veidošanas veidiem (prezentācijas, aizstāvēšanas utt.);
- Spēja uzdot jaunas pētniecības problēmas;
- Doktorantu pašdarbība (individuāla, pāru, grupu).

Projekts var būt vienmateriāls vai starpmateriāls.

Vienmateriālais projekts tiek veikts vienā priekšmetā, piemēram, konferences tēzes sagatavošana. To sagatavojot, doktoranti paši izstrādā publikāciju prasības, raksta referātus, veido kolekciju, ņemot vērā zinātniski-pedagoģiskā darbinieka noteiktos kritērijus: tekstu skaitu, tēmu, tekstu apjomu utt.

Starpmateriālais projekts vienmēr ietver starpmateriālo sakaru ņemšanu vērā un sasniedz mērķus no vairāku profesionālās sagatavošanas doktora filozofijas disciplīnu nodarbībām, piemēram, pedagoģika un filoloģija, pedagoģika un psiholoģija, pedagoģika un tiesības, utt. Šajā gadījumā pedagoģikas zināšanu pielietošana raksturo daudzvirzienu. Piemēram, uzmanības centrā var būt mācīšanas tehnoloģija, kas ir pamatjēdziens, bet paralēli tiek darbs pie šīs parādības ieviešanas dažādās zinātnēs/dis-ciplīnās.

Starpmateriālie projekti ietver projektu "Filozofijas doktora valodas portrets" – tekstu dažādu veidu, stilu un žanru atlasī un veidošanu, kurā atspoguļota filozofijas doktora komunikatīvā rakstura raksturojums. Sākumā aspiranti tiek iedrošināti izmantot rakstus no dažādiem vārdnīcēm (skaidrojošām, frazeoloģiskām, etimoloģiskām, tulkošanas). Izglītojami

nosaka galvenos "filozofijas doktors", "valodas portrets" jēdzienus. Pēc tam aspiranti tiek aicināti izpētīt normatīvos un juridiskos avotus, lai atrastu galvenos prasības filozofijas doktoram, turpmāk – saprast tieši prasības pret viņa komunikatīvo darbību un izpētīt valodas portretu.

Pēc dalībnieku skaita projekti tiek sadalīti personīgajos, pāru un grupu. Personīgie projekti tiek veikti katru aspirantu atsevišķi, piemēram, noteiktas disciplīnas darba programma un sylabus izstrāde, kas ir sarežģīta tieši viņam, piemērotu vingrinājumu atlasīšana. Pāru projekti tiek veikti pāros, kas ir izveidoti, ņemot vērā aspirantu sagatavotības līmeni vai viņu kopējos interešu jomas, piemēram, "Filozofijas doktora valodas portrets", kur viens kandidāts meklē informāciju lingvistiskajos avotos, bet otrs – no profesionālajiem (juridiskajiem, pedagoģiskajiem u.c.).

Visizplatītākās pārvaldes pētījumiem ir grupu projekti, kuros piedalās doktoranti, apvienoti noteiktās grupās, piemēram, projekts "Sociālo un humanitāro izglītības ziņu izdošana", kurā nākotnes filozofijas doktori grupās savāc materiālus dažādām sadaļām, kuras noteikuši zinātniskie un pedagoģiskie vadītāji vai patstāvīgi. Piemēram, I grupa – sadaļai "Tiesības", II grupa – "Filozofija", III grupa – "Filoloģija" utt. Grupas projekta variantu var noteikt arī lomu sadalījumu: I grupas doktoranti savāc materiālus, II grupas doktoranti veido izdevumu, III grupas doktoranti izstrādā prasības, veic recenzijas un rediģēšanas darbus.

Pēc izpildes ilguma parasti izšķir: īstermiņa, nedēļas un ilgtermiņa. Minimālie projekti tiek veikti nodarbību laikā, tie var kļūt par vingrinājumu metodes sastāvdaļu, īstermiņa projekti ilgst divas-trīs dienas, nedēļas projekti – nedēļu. Ilgtermiņa projekti var ilgt no divām nedēļām līdz vairākiem mēnešiem, tie tiek veikti visu mācību semestru garumā.

Pēc sadarbības rakstura starp projekta dalībniekiem tiek izšķirti: kooperatīvi, sacensību, konkursa veidi²⁰.

Kooperatīvu projektu raksturīga īpatnība ir kopēja darbība aspirantiem, vērsta uz kopēju rezultātu. Sacensību projekti balstās uz nākotnes filozofu psiholoģiskajām īpašībām sacensties, izpaust personību kolektīvā. Vērtējot, tiek ņemts vērā, kura aspiranta vai kura grupa izpildīs uzdevumu labāk, ātrāk, oriģinālāk utt. Konkursa projekti tiek veikti saskaņā ar stingri noteiktu regulējumu, un aspiranti jau iepriekš zina vērtēšanas kritērijus, pēc kuriem žūrija novērtēs konkurentu darbības rezultātus.

Kā jau tika minēts, projekta metodi var attiecināt uz kolektīvās grupu mācīšanās un kooperatīvās mācīšanās metodēm, jo tas ļauj vienlaicīgi risināt vairākus uzdevumus: attīsta aspirantu komunikācijas prasmes un prasmju, nodrošina izglītojošo mērķi, iemāca izglītojamās strādāt grupās, veido

---

²⁰ Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.

akadēmisko godprātības kultūru. Šī metode labi saistās ar citām tradicionālajām un interaktīvajām mācīšanās metodēm.

VĒLĀKO

Reformas Ukrainas augstākajā izglītībā, kas sākās 2014. gadā ar Ukrainas Augstskolas likuma pieņemšanu, ievieša būtiskas pārmaiņas, veicinot starptautisko sadarbību un augstskolu autonomiju. Izglītības likums no 2021. gada aprīļa paredz izglītības politikas veidošanu, balstoties uz zinātniskajām pētniecībām un statistikas datiem. Akadēmiskā godprātība kļuva par ievērojamu tematu 2016. gadā, izraisot izglītības reformas un izpratnes pilnveidošanu. Tomēr jēdziens un tā interpretācija rada neizšķirtību un atšķirtības, izraisot daudzdimensionālu diskusiju un pētījumus.

Saskaņā ar Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras Akadēmiskās godprātības kodeksu, akadēmiskā godprātība ietver svarīgas vērtības un principus, piemēram, godīgumu, uzticību, taisnīgumu un cieņu. Dažādos pētījumos un normatīvajos dokumentos šie principi ir izcelti un precizēti, piemēram, Poltavas Valsts lauksaimniecības universitātē. Augstākās izglītības likums Ukrainā regulē doktora filozofijas pakāpes iegūšanas procesu, nosakot izglītības un zinātniskās programmas un termiņus. Lai nodrošinātu akadēmisko godprātību un veicinātu tās kultūru, nepieciešams pastāvīgi uzlabot izpratni par šo jēdzienu un izstrādāt efektīvas metodes to ieviešanai visos izglītības līmeņos.

Akadēmiskās godprātības kultūras pamatprincipi un principi doktorantūras disertāciju pētniecībā, lai iegūtu filozofijas doktora grādu, ietver neatkarīgu pētniecību, personīgo darbu, personīgo ieguldījumu, plagiātismu un datu falsifikācijas novēršanu. Izglītības un zinātniski-pedagoģiskais darbs ir galvenie komponenti filozofijas doktora akadēmiskajā ceļā, kas prasa apgūt disciplīnas, veikt pētniecības darbu un veidot pedagoģisko praksi. Šie komponenti ir noteikti ar likumiem un normatīvajiem dokumentiem, un filozofijas doktoriem ir gan jaunāko zināšanu saņēmēja, gan zinātnes inovatora loma. Akadēmiskajai godprātībai ir būtiska nozīme visos izglītības un pētniecības līmeņos, un nepieciešami profilaktiski pasākumi, lai to nodrošinātu.

Interaktīvās mācību metodes ir jaunas un maz pētītas, nosaukums izriet no angļu valodas vārda "interact" un ir ieviests vācu pētnieka Hansa Friča 1975. gadā. Tieši viņa pētījumi veicina uzvedības modeļu maiņu un uzlabošanu dalībniekiem. Interaktīvās metodes veicina aktīvu līdzdalību izglītības un zinātniskajā procesā, iesaistot doktorantus komunikācijā. To galvenais mērķis ir veidot komunikatīvās prasmes un stimulēt zinātnisko darbību un akadēmisko godprātību. Tomēr trūkst šo metodēm klasifikācijas. Mācību metodes ir daudzveidīgas un var tikt klasificētas atbilstoši dažādiem kritērijiem. Interaktīvās mācību metodes ir kļuvušas populāras un var tikt

diferencētas atbilstoši tehnoloģiju veidam un mērķiem. Šīs metodes veicina doktorantu aktīvu iesaistīšanos un stimulē mācību procesu. Tādas metodes kā projekta metode ir īpaši efektīvas, veicinot doktorantu pašdarbību un zināšanu pielietojumu dzīvē. Šīs metodes jau ir atzītas par nozīmīgu lomu spēlētājām akadēmiskās godprātības veidošanā. Radošie projekti nodrošina netradicionālu pieeju rezultātu radīšanai, izmantojot brīvību un inovāciju. Projekti ar lomām izmanto dalībnieku noteiktas lomas, kas veido projekta raksturu un saturu. Informācijas projekti vērsti uz datu apkopošanu un analīzi, sagatavojot skaidri strukturētu prezentāciju vai publikāciju. Praktiskie un praktiski-organizatoriskie projekti fokusējas uz praktiskiem uzdevumiem un darbību programmu izstrādi. Projekta metodes pielietošana akadēmiskās godprātības veidošanā ietver dažādas darbības, kāda ir hipotēzes formulēšana un diskusijas par rezultātiem. Projekti tiek sadalīti pēc izpildes ilguma un sadarbības rakstura starp dalībniekiem. Pēc ilguma, tie var būt minimālie, īstermiņa, nedēļas un ilgtermiņa projekti, atkarībā no tā, cik ilgi tie tiek īstenoti. Pēc sadarbības rakstura projekti tiek klasificēti kā kooperatīvi, sacensību un konkursa veidi, atkarībā no tā, vai darbs notiek kopā, konkurences gaisotnē vai saskaņā ar stingri noteiktu regulējumu.

REFORMAS

Ukrainas augstākajā izglītībā, kas tika uzsāktas 2014. gadā ar Ukrainas Augstskolas likuma pieņemšanu, deva būtiskas pārmaiņas, veicinot starptautisko sadarbību un augstskolu autonomiju. Izglītības likums no 2021. gada aprīļa paredz izglītības politikas veidošanu, balstoties uz zinātniskajām pētniecībām un statistikas datiem. Akadēmiskā godprātība kļuva par ievērojamu tematu 2016. gadā, izraisot izglītības reformas un izpratnes pilnveidošanu. Tomēr jēdziens un tā interpretācija rada neizšķirtību un atšķirības, izraisot daudzdimensionālu diskusiju un pētījumus. Saskaņā ar Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras Akadēmiskās godprātības kodeksu, akadēmiskā godprātība ietver svarīgas vērtības un principus, piemēram, godīgumu, uzticību, taisnīgumu un cieņu. Pamata principi un principi akadēmiskās godprātības doktora disertāciju pētniecībā, lai iegūtu filozofijas doktora grādu, ietver neatkarīgu pētniecību, personīgo darbu, personīgo ieguldījumu, plagiatismu novēršanu un datu falsifikācijas novēršanu. Izglītības un zinātniski-pedagoģiskā darbība ir galvenais komponents filozofijas doktora akadēmiskajā ceļā, kas prasa disciplīnu pārvaldīšanu, pētniecības darbu un pedagoģisko praksi. Interaktīvās mācību metodes veicina doktorantus aktīvi iesaistīties un stimulē mācību procesu. Šīs metodes jau ir atzītas par nozīmīgu lomu spēlētājām akadēmiskās godprātības veidošanā. Metodes, piemēram, projekta metode, ir īpaši efektīvas, veicinot doktorantu neatkarīgu darbu un zināšanu pielietojumu dzīvē. Radošie projekti nodrošina netradicionālu pieeju rezultātu radīšanai,

измantojot brīvību un inovāciju. Lomu projekti izmanto iepriekš noteiktas lomas dalībniekiem, veidojot projekta raksturu un saturu. Informācijas projekti koncentrējas uz datu apkopošanu un analīzi, sagatavojot skaidri strukturētu prezentāciju vai publikāciju. Praktiskie un praktiski-organizatoriskie projekti fokusējas uz praktiskiem uzdevumiem un programmu izstrādi. Projektu metožu izmantošana akadēmiskās godprātības veidošanā ietver dažādas darbības, piemēram, hipotēžu formulēšanu un rezultātu apspriešanu.

REFERENCES

1. З чіткими орієнтирами сталого успіху. Академічна доброчесність якisної освіти. *Saiur*. URL: <http://saiur.org.ua/novyny/z-chitkumy-orientyramy-stalogo-uspihu-akademichna-dobrochesnist-yakisnoyi-osvity/>
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
3. Ожеван М.А. Академічна доброчинність й виховання поваги до інтелектуальної власності як пріоритетні напрями антикорупційної діяльності. *Кібербезпека та інтелектуальна власність: проблеми правового забезпечення*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ. Ч.1. 2017. С. 10–18.
4. Бойченко М. Гідність, цілісність і успішність: академічні та громадянські чесноти. *Філософія освіти*. 2014. №5. С. 110–122.
5. Ромакін В.В. Академічна чесність у вищій освіті. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка*. 2002. Вип.7. С. 23–28.
6. Сопова Д.О. Поняття академічної чесності: науковий дискурс. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Педагогічні науки*. Вип. 3–4 (52–53). 2017. С. 26–31.
7. Фінікова Т.В., Артюхова А.Є. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики». К. Таксон. 2016. 234 с.
8. ЗУ Про вищу освіту : Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів. Вид. 1. К. : Укр. Вид. спілка, 1997. 441 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. К. : Рад. шк., 1976. Т. 1. 654 с.
11. Пометун О., Пироженко О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. К. : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
12. Пентилюк М. І., Окунович Т. Г. Сучасний урок української мови. Х. : Вид. група «Основа». 2007. 176 с.

13. Пехота О. М. , Кіктенко А.З., Любарська О.М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. К. : А.С.К. 2001. 256 с.

14. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.

Information about authors:

Kuzmenko Anastasiia Oleksiyivna,

PhD in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Philology, Translation,
and Professional Language Training

University of Customs and Finance

2/4, Volodymyra Vernadskoho str., Dnipro, 49000, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1189-1438>

Solodiuk Nataliia Volodymyrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor, Department of Ukrainian Language
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

32, Ostrozkoho str., Vinnytsia, 21100, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-1757-6319>